

Engagemang och modern fotboll

Vad innebär det att vara ett fotbollslags supporter? De gräsrotsrörelser som ursprungligen präglades av lokalt engagemang har på många nivåer ersatts av företagsstrukturer, ibland finansierade av oligarker och kungahus. En följd av detta är att en väsentlig del av spektaklet utgörs av ökänt korrupta institutioner som FIFA och UEFA och spelaraffärer med övergångssummor som uppgår till hundratals miljoner euro. Toppfotbollen är verkligen lätt att kritisera och verkar göra sitt bästa för att upprätta en liknande klyfta mellan sporten och dess åskådare som man kan finna inom andra kommersiella former av underhållning. 'Supporter' är i denna logik bara ett annat ord för konsument.

I boken *What We Think About When We Think About Football* hävdar den brittiska filosofen **Simon Critchley** att fotbollens grundläggande form är socialism. Den utgår från samarbete, såväl inom laget som mellan laget och dess supportrar. Fotbollen bygger på erkännande av den andra och på en spontanitet i dessa relationer. Spelet kräver att den andra erkänns som en lagspelarare, som har andra uppgifter och förmågor än man själv har, men också, för att en matchvinst eller -förlust ska erhålla någon mening, att motståndarlaget erkänns som legitimt. Enligt Critchley kan fotbollen inte i sin helhet förvandlas till en vara, utan en inre motstridighet mellan ekonomi och vad Critchley kallar socialism fortsätter existera trots att sporten på en institutionell nivå är strukturerad enligt kapitalismens logik. Critchleys poäng kan uttryckas så här: spelets integritet, och i förlängningen säljbarhet, är beroende av den socialistiska kärnan, eftersom det annars blir fråga om ett genomskinligt skådespel.

Som supportrar kan man därför känna gemenskap med andra såväl genom att hålla på samma lag, som genom upplevelsen att det finns något meningsfullt i det till synes godtyckliga engagemanget.

Vi som ser på fotboll upplever därför att sporten vi följer verkligen angår oss. Ska det uppfattas som en form av förvirring att man som supporter identifierar sig med

ett lag och dess spelare, att man bara blivit lurad av marknadskrafterna? Om det ligger något i Critchleys poäng så kan man tänka sig att supporterskap äger rum på flera nivåer. Å ena sidan existerar fotbollslagen som marknadsförda enheter, vilket har som konsekvens att supportrar i en viss bemärkelse manipulerats till att engagera sig för laget. Å andra sidan är de också något mer, nämligen en sammansatt grupp människor vi kan identifiera oss med. Som supporter kan man därför känna gemenskap med andra såväl genom att hålla på samma lag, som genom upplevelsen att det finns något meningsfullt i det till synes godtyckliga engagemanget. Detta leder i sin tur till att fotboll blir något man kan tala med andra människor om i timtal, utan att det behöver upplevas som meningslöst.

Det är därför inte möjligt att förstå fotboll utan att ta i beaktande den känslomässiga aspekt man som supporter ger sig hän åt. Vi förväntar oss att laget vi identifierar oss med står för ett gensvar, exempelvis genom att det finns något som förenar spelarna som firar målen som gjorts med oss hemma i soffan eller ute på puben. Det finns emellertid en spelare i den europeiska proffsfotbollen som utmanar den erfarenhet som vi tar för given när vi tittar på sporten. "Firar brevbäraren när han delar ut brev?" svarade den italienska anfallaren **Mario Balotelli** när hans brist på målfirande togs upp i en intervju för ett antal år sen. Balotelli är känd för sin avslappnade spelstil och nonchalanta attityd till sina egna mål. Arrogans,

lathet och galenskap är alla egenskaper som tillskrivs denna kontroversiella figur. Hans fråga uttrycker emellertid en form av brutal klarsynthet och rationalitet i relation till sin verksamhet. Han är i en viss bemärkelse bara en arbetare och att kräva emotionellt engagemang i hur han utför sina arbetsuppgifter är inte på sin plats.

Jag tror trots allt att Balotellis inställning till fotbollen som strikt professionell avslöjar något hos många som engagerar sig för fotboll, nämligen det traumatiska i vetenskapen att fotboll och pengar i många avseenden är synonyma idag. Begreppet "den moderna fotbollen", som i supportersammanhang ofta används på ett klagande sätt, handlar inte om de teknologiska framstegen inom träning och spelarutveckling, utan om det inflytande kapital har på sporten. Inte minst hos mitt eget lag, Juventus från Turin, märks detta i utvecklingen av estetiskt fränstötande marknadsföringsstrategier. Ändå tycks Critchley ha rätt i att fotbollen inte riktigt kan göra sig av med det han kallar socialism, eftersom kunskapen om och avsmaken för hur pengarna invaderat sporten vi så intensivt följer inte kan underminera det känslomässiga engagemanget. Det är både en välsignelse, eftersom sportens kulturella kärna verkar motståndskraftig mot kapitalismens framstegskrav, och en förbannelse, eftersom det avslöjar något av det mått av ofrivillighet jag tror delas av många fotbollsintresserade. Också när nedslående resultat präglar supporterskapet håller vi fast vid hoppet.

Det är talande att den enda religiösa beaktelse Critchley säger sig göra är till Liverpool FC. Hur ska man förstå detta? Religion och fotboll delar, misstänker jag, upplevelsen av en kombination av frivillighet och tvång, trots att man bör vara försiktig att överdriva likheterna mellan två så olika fenomen. Den lyckade jämförelsen ligger i att man inte väljer sitt engagemang som man skulle välja en konsumtionsvara och man kan inte heller välja bort det på eget bevåg. En troende människa kan inte bara bestämma sig för att sluta tro, eftersom det betydelsefulla i tron är hur den relaterar sig till alla övriga aspekter av livet. Ens supporterskap har inte samma omfattande betydelse, men jag skulle vilja hävda att det man oftast talar om som kärlek till en klubb går minst lika djupt. Det händer att människor konverterar till andra religioner, överger tidigare djupt hållna politiska uppfattningar och älskar olika personer under sin livstid. Vad jag emellertid inte tror är möjligt är att byta vilket lag man håller på. Kanske falnar intresset för fotbollen som sport, med följden att supporterskapet i sig förlorar sin mening, men bortsett från detta tar man sitt lag med sig i graven. Vad man kan dra för slutsatser av detta är svårt att säga, men jag tror denna upplevelse av kärlek visar hur spontanitet och godtycke, snarare än eftertanke och förnuft, är förutsättningar för mycket av det meningsfulla i våra liv.

Rickard Dahlbäck studerar filosofi vid Åbo Akademi

